

Romana Červinková

Kudy kam mezi Berounem a Prahou

**22 výletů
po nejkrásnějších místech
na jihozápad od Prahy**

Praha 2023

NAKLADATELSTVÍ
PLÖT

Úvodem

Pod všemi vyšlapanými stezkami, kterými vedou naše výlety, je ukrytý hluboký příběh. Příběh, který se začal psát už před miliony lety. Mezi jeho řádky je vepsáno něco, co není možné obsáhnout jen jediným pohledem. Vzal na sebe podobu kraje plného rozmanitých skalních útvarů, bezpočtu stinných roklí i sluncem zalitých pahorků, lesů i luk, vodních toků, a nakonec také unikátních výtvarů lidské činnosti posledních staletí.

Za takovou bohatou krajinou není potřeba putovat míle daleko, leží za humny. Vydejte se s námi do míst, kam jezdíval už Karel IV., do lesů, ve kterých se v dávných dobách zdržovali loupežníci, do podzemních chodeb ukrytých v bohaté krasové krajině, na dávná keltská hradiště, k ševelícím potokům i k romantické Berounce, na rozhledny i skryté vyhlídky, do divokých roklí, malebných údolí i ke stinným skalám starých lomů.

Naše výlety vám představí kromě nejvyhlášenějších krás také ty méně známé, a dokonce i ty, které často zůstávají zcela bez povšimnutí. Vyzdvihují neprvoplánovou krásu míst, jejichž věky již pominuly, ale kterým historie vtiskla zřetelného genia loci.

Milý cestovateli, ať už se rozhodneš pro některou z našich předkládaných tras, vytvoříš si trasu vlastní nebo se vydáš toulat přírodou jen tak nazdařbůh, prožij si svůj výletní den naplno.

Šťastnou cestu!

Romana Červinková

Krásy královské	6
Přes Koukolovu horu za Zlatým koněm	16
Poklady Zlatého koně	28
Z Koněprusa do Berouna	38
Z Berouna za Kelty	44
Od Valentáku přes Jenčov do Nižbora	58
Tetínské lomy	66
Srbecké speciality	76
Na český Matterhorn	86
Krásy svatojánské	94
Liteňské stezky 1	106
Liteňské stezky 2	114
Talichova stezka	120
Povodím Kačáku	130
Na tři rozhledny	140
Modřanská rokle	152
Hradiště Šance	162
Oppidum Závist	170
Do Černé rokle	176
Barrandovské skály	184
Chuchelský háj	192
Prokopským a Dalejským údolím	200

Pro lepší orientaci v terénu si můžete do svého mobilu stáhnout odkazy na jednotlivé trasy. Najdete je na této adrese:

www.plotknihy.cz/cs/kudy-kam-mez-berou-nem-a-prahou/816/p/

	zámek, zámček		modrá turistická značka
	hrad, zřícenina		červená turistická značka
	muzeum		žlutá turistická značka
	významná budova		zelená turistická značka
	technická památka		neznačená cesta
	kostel, kaple		naučná stezka
	kříž v krajině		místní značení červené
	pomník, památník		cyklostezka
	jiná zajímavost		zastávka autobusu
	rozhledna		zastávka tramvaje
	výhled		železniční stanice nebo zastávka
	přírodní památka		parkoviště
	významný strom		stezka vhodná pro pěší
	skála, skalní útvar		stezka vhodná pro horské kolo
	jeskyně		stezka vhodná pro kočárek
	lom, důl		
	zoo, zvířata		
	studánka, pramen		
	potok, řeka, vodní plocha		
	restaurace		
	hostinec, pivovar		
	občerstvení, cukrárna, kavárna		
	ubytování		
	kemp, tábořiště		
	turistický rozcestník		
	informační centrum		
	dětské hřiště		

KRÁSY KRÁLODVORSKÉ

Délka trasy: 12 km

Převýšení: 230 m

Stezka vhodná pro

Výchozí místo

Králův Dvůr-žst.
(příp. Králův Dvůr, u zámku)

Cílové místo

Beroun-žst.

ZKRÁCENÉ VARIANTY

Délka trasy

9 km/6,5 km/4,5 km

Převýšení

75 m/70 m/55 m

Stezka vhodná pro

Výchozí místo:

Králův Dvůr-žst.   /
Králův Dvůr, u zámku

Cílové místo:

Králův Dvůr-žst.   /
Králův Dvůr, u zámku

Náměstí Míru

Zámek Králův Dvůr

Zahořanský stratič

Kostel v Počaplech

Domy na Výšinách

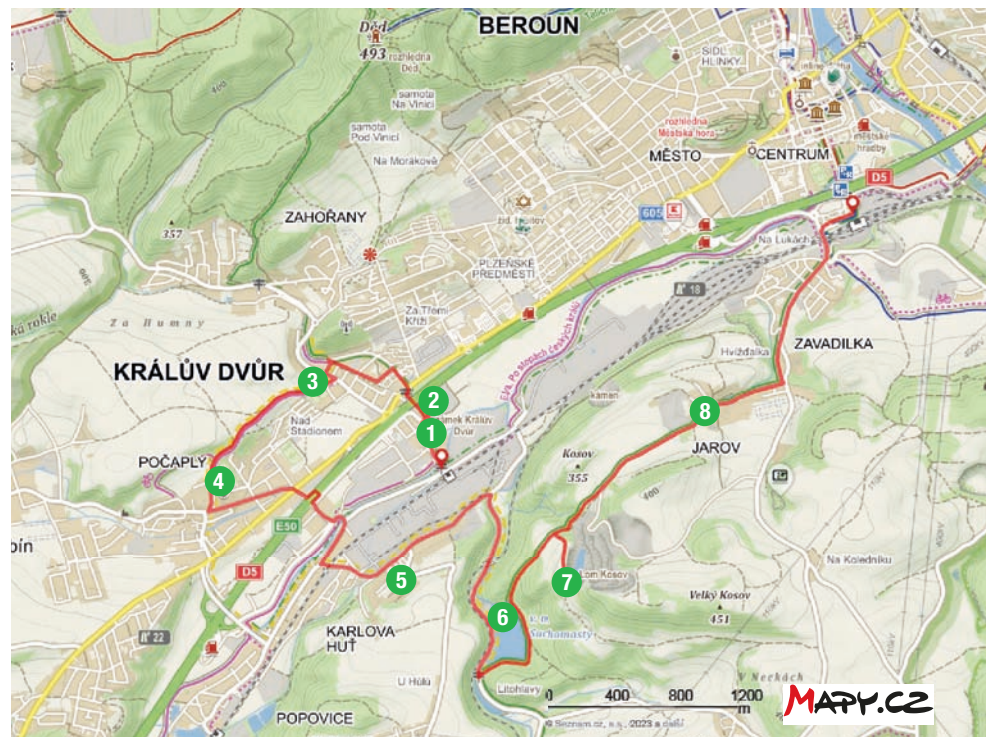
Vodní nádrž Suchomasty

Lom Kosov

Jarov

Náročnost terénu

Zvolíme-li některou z kratších variant, povede nás celá trasa pohodlně po zpevněných cestách a chodnicích, cesta není nikterak náročná. Kratší okruhy jsou proto vhodné také pro kola či kočárky (avšak pozor, v lokalitě na Výšinách se jde na zhruba 2 kilometrech po okraji komunikace, byť málo frekventované).

Zvolíme-li delší okruh, můžeme pak od asfaltu ulevit nohám na nepevných pěšinách, zato však musíme zdolat kopec o 90 výškových metrech vedoucí od Suchomastské přehrady k Jarovu. Závěr trasy je ve znamení pohodového sestupu do Berouna opět po asfaltové cestě.

Jak se sem dostaneme

Všechny varianty výletu začínají na železniční stanici Králův Dvůr, kam se dá dostat za tři minuty vlakem z Berouna. Na výlet můžeme dojet i autobusem (zast. Králův Dvůr, u zámku) a v případě zkráceného okruhu absolvovat úvodní zajímavosti až v závěru trasy.

Co nás čeká

Zajímavosti nacházející se v trochu opomíjeném meziprostoru, kam už nezasahuje Český kras a do Křivoklátska stále několik kroků zbývá. Setkáme se tady s hodnotnou krajinou, která snoubí krásu přírody, lidského díla a někdejší průmyslové slávy.

Královská radnice

Náměstí Míru

LITAVKA

Tato nenápadná, zhruba 55 km dlouhá říčka vyvstává na zemský povrch v centrálních Brdech, kde pramení ve východním svahu Malého Toku v nadmořské výšce 765 m. Jako jediná středočeská řeka má proto víceméně

podhorský charakter. Protéká městy Příbram, Zdice a přes Králův Dvůr pokračuje do Berouna, kde ústí do Berounky. Říčka má poměrně nízký průměrný průtok, vodácky proto vyhledávána příliš není. Sjíždá je jen za vyšších vodních stavů, zpravidla na jaře. Ale, jak už napovídá její jméno, je to říčka „lítá“, tedy divoká, a jednou za několik let se při vysokých srážkových úhrnech dokáže velmi rozbouřit. Povodně na Litavce bývají prudké, ale velmi rychlé. To vyplývá z jejího krátkého toku s vysokým spádem.

V případě cestování autem můžeme nechat vozidlo kousek od královské vlakové stanice.

Připraveni? Vyrážíme. Před železniční stanicí najdeme zelené turistické značení a přejdeme s ním most přes říčku Litavku .

Jen několik kroků za mostem musíme ujít, než se ocitneme na náměstí Míru před pěknou budovou **královské radnice** .

Náměstí je velmi klidné a rozhodně nemá charakter, jaký obvykle náměstí mívají, a to jak svoji vybaveností, tak polohou. Králův Dvůr ovšem žádné jiné centrum nemá. Velkou část náměstí zaujímá pěkně udržovaná zelená plo-

ZÁMEK KRÁLŮV DVŮR

Současná podoba zámku se markantně liší od té, jakou měl zchátralý zámecký areál ještě před několika lety. Ale popořádku. Už kolem roku 1236 si na tomto místě založil král Václav I. panský dvorec nebo malý hrádek, kde mohl zůstávat během lovu či odpočívát po delších cestách. Později sem jezdil také Karel IV. i jeho syn Václav IV. Roku 1557 jej jako poplužní dvůr u Berouna, již tehdy známý jako Králův Dvůr, koupil Jan starší z Lobkovic, který dvorec přestavěl na renesanční zámek. Zcela nepřekvapivě i tento zámek za třicetileté války vyplnilo švédské vojsko, ale výrazně jej nepoškodilo. To zvládl až požár v 18. století. Po něm se dočkal zámek barokní (a zároveň současné) podoby.

Od roku 1945, kdy připadl československému státu a kdy zde byla zřízena zemědělská škola, šel zámek pomalu k zániku. V 80. letech dostal další ránu v podobě dálnice D5, která přímo přetřela zámecký park. Po sametové revoluci se opuštěného a zdevastovaného zámku ujal nový vlastník a zahájil jeho celkovou rekonstrukci. Zámek pak znovu ožil po roce 2012, kdy jej odkoupilo město Králův Dvůr. Přestěhovala se sem městská knihovna, klub seniorů i volnočasové aktivity pro děti, začala se tady konat řada kulturních akcí. Výrazné proměny se dočkal také zámecký park, který je dnes oku lahodící a určitě stojí za návštěvu.

cha s parkovým charakterem, kde mezi stromy najdeme také **pomník obětem světových válek** 🗿. Ten už pamatuje lepší časy, ale skromný punc majestátu mu stále dodává busta T. G. Masaryka a známé historické heslo *Pravda vítězí*.

Za náměstím nás zelená značka vede doprava po mostku přes Dibeřský potok. Odtud už je vidět renesanční **královský zámek** 🏰 (více o něm na předchozí straně).

Cesta kaštanovou alejí

Tak se opět dostaneme k Dibeřskému potoku, kde vcelku logicky půjdeme doprava. Na křižovatce pak pokračujeme stále rovně podél potoka chodníkem pro pěší, až dojdeme k malému mostku. (Pokud bychom zelenou značku neopustili a pokračovali s ní dále, byla by to sice delší a méně příjemná cesta, ale orientačně je snazší a k tomuto mostku by nás dovedla také.) Přejdeme potok, za mostkem učiníme pár kroků vlevo a hned pak zahneme doprava do ulice *Majakovského*. Na frekventovanější *Jungmannově* ulici

Zahořanský stratotyp

se dáme doleva a po 70 metrech už přicházíme ke královské základní a mateřské škole. Tady přejdeme silnici a šterkovou, mírně stoupající pěšinou vstoupíme do **přírodní památky Zahořanský stratotyp** 🌿. Šterková cesta se po chvíli mění v asfaltovou stezku pro cyklisty, která nás vede kolem starého, volně přístupného třešňového sadu. Otevírají se tu hezké **výhledy** 👁, již je vidět také hřbitovní **kostel Nanebevzetí Panny Marie** 🏰 v královské městské části **Počaply**. Když procházíme kolem hřbitovní zdi, máme po pravé straně pěkné **dětské lanové hřiště** 🎡 z nízkých provazových překážek. Za chvíli se dostáváme ke vstupní části hřbitova a přímo ke kostelu.

Zámecký areál není průchozí, po jeho prohlídce se vrátíme zpět na zelenou turistickou značku a pokračujeme s ní podél **Dibeřského potoka** 🌊 kaštanovou alejí.

Podejdeme dálnici, po přechodu přejdeme Plzeňskou silnici a pokračujeme rovně úzkou uličkou pro pěší. Jakmile dojdeme k další silnici, opustíme zelené značení a dáme se vlevo do ulice *Pod Hájem* 🏠.

ZAHOŘANSKÝ STRATOTYP

Tato přírodní památka vyhlášena roku 1977 na rozloze 1,25 ha vypadá na první pohled jako nenápadný travnatý pahorek s několika borovicemi, který je vhodným cílem krátkých vycházek pro obyvatele těsně sousedící královské zástavby.

Jeho význam je však mnohem větší. Zahořanský stratotyp je totiž také klasickou paleontologickou lokalitou známou díky hojnému výskytu fosilií z období ordoviku (tj. starších prvohor). Pahorek je tvořen prachovci a jílovitými břidlicemi zahořanského souvrství a zkameněliny tu sbírali badatelé i laici již za dob Joachima Barranda. Trilobiti, ostnokožci, ramenonožci a další fosilie se získávaly hlavně na temeni návrší v dlouhé řadě jam, po kterých jsou dodnes v terénu malé stopy patrné. V současnosti je sběr zkamenělin povolen pouze ze sutí a samovolně vydrobeného materiálu na horninových výchozech, které jsou vidět jen na několika málo místech. Provádění odkryvů a vytlукání dnes již možné není.

KOSTEL NANEBEVZETÍ P. MARIE V POČAPLECH

Počapelský kostel je poměrně výraznou dominantou, která je vidět z celé řady okolních kopců. Původně tu stával lovecký hrádek, jehož historie sahá až k roku 1236. V jeho hradní kapli bylo údajně pohřbeno srdce a další vnitřnosti krále Václava

I. (tělo bylo pochováno na pražském Starém Městě v Anežském klášteře). Dnešní kostel pak byl na místě dřevěného hradního kostelíka postaven po roce 1730, pravděpodobně podle návrhu Kiliána Ignáce Dientzenhofera. Krátce nato byly do kostela zavěšeny dva zvony z dílny zvonařského mistra Dittricha.

Pomník obětem 1. světové války

k frekventované *Plzeňské* ulici, kterou po přechodu přejdeme, a pokračujeme ve stejném směru ulicí *Fučíkova* podél **Počapelského potoka** . Přejdeme most pro pěší přes dálnici a za ním jdeme ještě kus rovně po dlážděném chodníku podél betonového koryta potoka, který se tady už za pár desítek metrů vlévá do říčky Litavky. Po nájedu vystoupáme na **most Alexandra Hesse**, který zde v této podobě stojí od roku 2013.

MOST ALEXANDRA HESSE

Pojmenován byl podle plukovníka letectva a velitele československé 310. stíhací perutě v Anglii, který se narodil v nedaleké Karlově Huti, jedné z dnešních městských částí Králova Dvora. Nový most byl vystavěn v rámci protipovodňových opatření, a i když svým vzhledem nijak neoslňuje, splňuje parametry na stoletou vodu. Starý most toto nespĺňoval a v Karlově Huti tak docházelo k záplavám.

Jeje a pokračujeme silnicí (ul. *Tovární*) vzhůru. Za první větší zatáčkou začíná královská čtvrť Výšiny. Za chvíli se v lesním porostu po pravé straně objevuje schodová cesta, která nás dovede k architektonicky zajímavým **starým dělnickým domům** . Poté se vracíme zpět na silnici a pokračujeme po ní až na křižovatku, kde půjdeme dál stále ve stejném směru (silnice vpravo vede na Křižatka). Cestou mĳíme několik dalších honosných starých budov – **bývalý závodní hotel**, který se později stal na čas kulturním domem, **bývalé ředitelství železár**

citáme se na *Preislerově náměstí*. Na zdi zdejší školy má pamětní desku její někdejší žák, později **secesní malíř Jan Preisler** (1872–1918), který je pohřben na místním hřbitově. Ve spodní části náměstí se pod stromy ukrývá **pomník obětem první světové války** .

Od pomníku seberhne dolů k silnici (ul. *Tyršova*) a dáme se po chodníku doleva. Sejdeme až

Nejkratší varianta výletu: Pokud bychom most nepřešli a z jeho okraje odbočili vlevo směrem k cyklostezce vedoucí po levém břehu Litavky , dostali bychom se po ní za 800 metrů k železniční stanici Králův Dvůr , kde jsme svůj výlet začínali. Náš okruh by tak měřil celkem 4,5 km.

Jakmile přejdeme most, ocitáme se v královské městské části **Karlova Huť**. Pokračujeme podél silnice (ul. *Na Poříčí*) až na křižovatku, kde stojí starý **hostinec U Karla IV.** . Tady se dáme vlevo, přejdeme ko-

KARLOVA HUŤ A VÝŠINY

Kdysi živoucí hutnická vesnice *Karlova Huť*, která je nyní královskou čtvrtí, není obecně již příliš známá. Avšak staré, kdysi majestátní vily na sousedících královských Výšinách připomínají, že se jednalo o místo nemalého významu. Železo se v Karlově Huti vyrábělo už od poloviny 14. století, v roce 1595 tu dokonce byla postavena první vysoká pec v Čechách. Zpracovávala se zde ruda z nedaleké Krušné hory, z dolu Hrouda u Zdic a také z nučických dolů.

Když ve druhé polovině 19. století došlo k nebývalému rozmachu zdejšího železárenského průmyslu, museli se kvůli nedostatku pracovníků najímat také přesporní zaměstnanci, kteří se do zaměstnání dostávali i dvě hodiny. Ředitelství železáren se proto rozhodlo vystavět pro ně na nedalekých Výšinách noclehárny. Postupně přibyl také závodní hotel, nemocnice (která byla prvním lůžkovým zařízením v okrese), další obytné budovy a honosné vily pro úředníky a ředitele. Dodnes zůstávají tyto budovy mistrovskou ukázkou účelové architektury 20. století.

Dělnické domy na Výšinách

Bývalé ředitelství železáren

Bývalý závodní hotel

Jakmile dorazíme na další křižovatku, otevírají se nám hned tři možnosti:

- 1) Pokud budeme pokračovat rovně, dostaneme se k železničnímu přejezdu. Za ním odbočíme doleva a po 500 metrech již přicházíme ke královské železniční stanici, kde můžeme výlet ukončit 🚂. Závěr této varianty vede průmyslovou zónou, a není proto příliš zajímavý. Na konci tohoto okruhu budeme mít v nohách 6,5 km.
- 2) Na křižovatce jdeme taktéž rovně, ale za železničním přejezdem se vydáme doprava na **cyklostezku Po stopách českých králů** 🚲, která nás po 3 km pohodové chůze podél řeky Litavky dovede na **berounské vlakové nádraží** 🚂. V tomto případě ujdeme celkem 9 km.
- 3) Zbývá-li ještě dostatek času i energie a my se rozhodneme pro nejdelší variantu, odbočíme na křižovatce doprava na silnici kopírující Suchomastský potok 🌊.

Za necelých 500 m podcházíme železniční most a o chvíli později se ocitáme u **Suchomastské přehrady** 🌊.

VODNÍ NÁDRŽ SUCHOMASTY

Výstavba vodní nádrže o rozloze 9,2 ha byla na Suchomastském potoce dokončena v roce 1960. Jejím účelem byla primárně kumulace vody pro případnou potřebu Královských železáren. Hráz má délku 85 m, výšku pak 13,5 m. Nádrž je oblíbená mezi rybáři, ostatní rekreační aktivity tu nejsou povoleny. Přesto je přehrada vyhledávaným místem pro koupání.

Nádrž musíme nyní zprava obejít. Kus jdeme ještě po silnici, ale využít už můžeme také některé rybářské pěšinky vedoucí podél. Zanedlouho však již odbočíme doleva, čímž se napojíme na **zelenou turistickou značku** 📍. Tady začíná být cesta romantická. Jakmile téměř celou nádrž obejdeme, stezka se od vody odpojí a míří prudším stoupáním úzkou lesní pěšinou směrem k Jarovu.

Nahoře se před námi rozprostírají louky a **krásné výhledy** 👁 především na Králův Dvůr. Abychom si výhledy vychutnali ještě více, můžeme se vydat po cestě vpravo podél lesa až na horní okraj louky, odkud se dá nahlédnout i do **lomu Kosov** ⚒. Lom je oblíbeným místem filmařů, koupačů, otužilců i potápěčů. Potápět, koupat, ba ani vstupovat do lomu se samozřejmě nesmí, ale podle množství návštěvníků to často poznat není.

LOM KOSOV

Lom Kosov byl otevřen začátkem dvacátého století v souvislosti s rozšiřováním provozu Královské cementárny. Surovina byla v počátcích existence lomu dovážena do cementárny koňskými povozy, velmi záhy byl však lom s cementárnou propojen visutou nákladovou lanovkou. Ta byla v 50. letech nahrazena pásovým dopravníkem. Z geologického hlediska se jedná o velmi významnou lokalitu. Na celkem sedmi etážích zde vystupují celé sledy černých i vápnitých břidlic, škály vápenců, významně je zde zastoupena také řada vulkanických hornin. Pro názorný odkryv přechodu spodního a svrchního siluru i pro množství zkamenělin je Kosov oblíbeným místem exkurzí. Čiré jezírko na dně lomu má hloubku téměř 12 metrů a je možné v něm spatřit i raky.

Od lomu se vrátíme zpátky na zelenou turistickou značku a pokračujeme s ní až do berounské městské části **Jarov**. Na návsi si prohlédneme pseudorománskou **kapli sv. Václava** 🏰 se zvoničkou nad průčelím z roku 1862. Před kapličkou stojí **památník padlým** 🧑. Odsud už zbývají necelé dva kilometry z kopce stále po zelené na berounské vlakové/autobusové nádraží, kde náš výlet končí.

Kaple sv. Václava na Jarově

PŘES KOUKOLOVU HORU ZA ZLATÝM KONĚM

Délka trasy: 7 km

Převýšení: 450 m

Stezka vhodná pro

Výchozí místo

Králův Dvůr – Popovice

Cílové místo

Koněprusy – jeskyně

Co nás čeká

Trasa sice poměrně krátká, ale na kopce a zajímavosti opravdu bohatá. Výhledy, jeskyně, lomy, bizarní skalní útvary, pramen s „živou vodou“ i starověké hradíště. V závěru trasy můžeme také navštívit samotné „srdce“ Zlatého koně – Koněpruské jeskyně.

Jestliže je na nás výlet příliš krátký, lze rovnou navázat stezkou *Poklady Zlatého koně* (+ 3,5 km), případně trasou *Z Koněprus do Berouna* (+ 7 km), které jsou popsány na následujících stránkách, nebo pokračovat po žluté turistické značce do Srbska (+ 6,5 km).

Náročnost terénu

Poměrně kopcovitý terén vhodný pouze pro pěší, s dvojím, velmi výrazným stoupáním. Hned na startu nás čeká výšlap na Koukolovu horu a poté ještě trochu prudší, od Havlíčkova mlýna na Kotýz, kde bývá po dešti a za sněhu značně kluzko. Počítat musíme

Popovice

Koukolova hora

Havlíčkův mlýn

Aksamitova brána

Jelínkův most

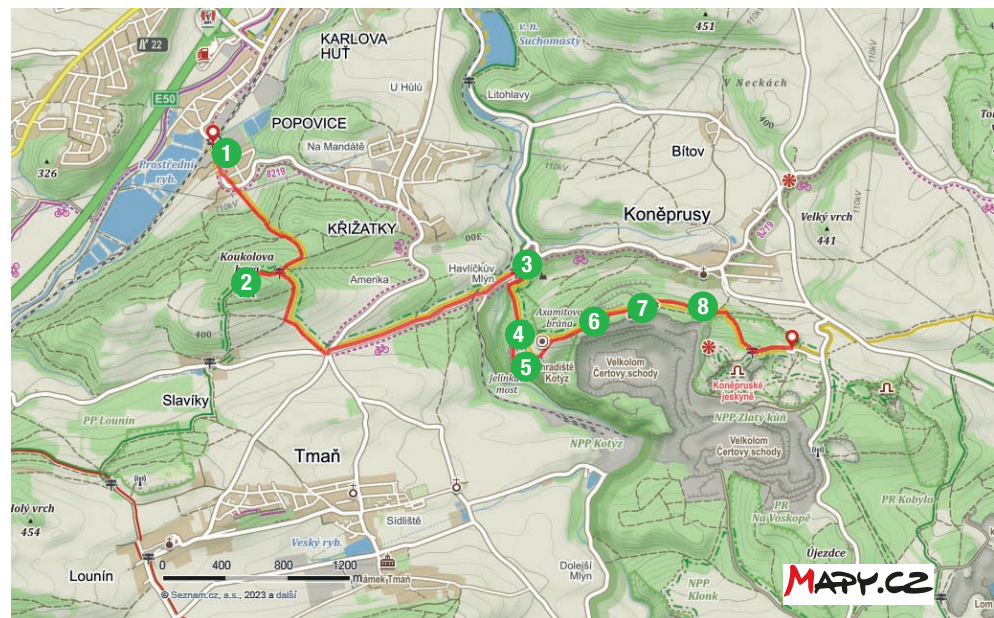
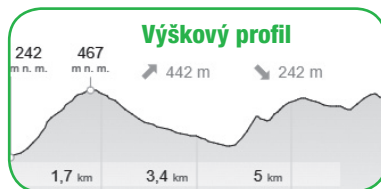
Čertovy schody

Malodráha

Vápenice

i se strmějším sestupem z Koukolovy hory. Asfaltový povrch je zastoupen jen cca z 20 % celé trasy.

Jak se sem dostaneme

Osobním vlakem z Berouna za 6 minut. Autobusem z Berouna cca za 15 minut.

Náš výlet začínáme v místě, které není všemi směry příliš známé. Je jím víska Popovice, která zároveň patří mezi městské části Králova Dvora. Když se podíváme do mapy na Popovice a okolí, na první pohled vidíme „samé rybníky“. Někdo by si je proto možná mohl poplést s přírodní památkou Popovické rybníky – ta se však nachází na východní Moravě. Soustava rybníků ležící na řece Litavce u „našich“ Popovic sice není přírodní památkou, ale zase je proti těm moravským o něco rozlehlejší. Sídli tady organizace Českého rybářského svazu Králův Dvůr. Na rybníce, který nese název Hutní, v minulosti fungovalo po hodnou řádku let oblíbené a velmi vyhledávané koupaliště. Dnes je již areál bohužel značně zchátralý.

V případě, že jsme si zvolili cestovat autobusem, vystoupíme na zastávce *Králův Dvůr, Popovice* a vydáme se levotočivou zatáčkou mírným stoupáním přímo kolem starého koupaliště k zastávce vlaku (celkem cca 150 m).

Kaplička v Popovících

opouštíte asfaltový povrch. Pak ještě jednou přejdeme silnici a už stoupáme po louce směrem k lesu. Čas od času se nezapomínejme otočit, nabízí se odtud velmi zdařilý **výhledy** . Jestliže se vydáme na tento výlet v srpnu, v polovině stoupání se můžeme občerstvit zralými švestkami ze stromu rostoucího přímo u cesty.

Výhledy z luk pod Koukolovou horou

Koukolova hora – Kotýž . S nimi odbočíme doprava a pokračujeme ve stoupání, které se však již směrem k vrchu zmírňuje. Za chvíli přicházíme k místu, kde se mezi stromy začínají objevovat skály. K místu, kde se v dávných dobách zdržovali loupežníci.

Jen několik metrů od vlakové zastávky, při silnici s názvem *Pivovarská*, najdeme výchozí **turistický ukazatel** . Ten se nachází u bílého renesančního stavení, které bylo v roce 1977 zapsáno do Ústředního seznamu kulturních památek. Jedná se o někdejší **hamr** , který zde byl postaven roku 1519. Z řeky Litavky sem byla přiváděna voda Huťskou strouhou.

Zde se napojíme na **žlutou značku** . Už asi po 60 metrech chůze míjíme **kapličku sv. Jana Nepomuckého** se zvoničkou a tabulkou hlásající *léta páně 1854*. Kaple se trochu ztrácí v zeleni a už pamatuje lepší časy, ale když nahlédneme dovnitř, spatříme tam malý oltář se sochou sv. Jana Nepomuckého. Na stěnách pak jsou vidět portrétní obrazy Panny Marie a Ježíše.

Za chvíli se dostáváme k elektrické rozvodně stojící na rozdělení cest. Spolu se žlutou značkou se dáme doleva a už po několika metrech

Vnoříme se do lesa a pomalu překonáváme první ze dvou prudkých úseků trasy. Po několika stovkách metrů přicházíme k rozcestí pod Koukolovou horou . Naše hlavní trasa bude směřovat stále po žluté, ale byla by škoda neudělat si odbočku na samotný vrch, kolem nějž je opět co k vidění. Na chvíli si proto odskočíme na **zelenou** , kterou tu zároveň kopíruje **naučná stezka**

Podle pověsti tady ukrývali poklady, které naloupili na stezce vedoucí z Plzně do Prahy. Jako skryše prý využívali zdejších jeskyní. Jedna z nich, **jeskyně Pod Kapličkou** , se nachází v opuštěném lomu přímo u naší trasy.

SKALNÍ MASIV S JESKYNĚMI POD KOUKOLOVOU HOROU

Zdejší skalní stěny jsou tvořeny kotýžskými vápenci starými 410–418 milionů let (spodní devon), které vznikly postupným ukládáním schránek živočichů v mělkém moři. Na Koukolově hoře se vápenec již od středověku také těžil. Postupem času ale intenzita lámání slábla a těžba se přesouvala na návrší Zlatý kůň, kde byl kvalitnější kámen. Výsledkem tohoto přesunu je v současnosti velkolom Čertovy schody. Lámání kamene na Koukolově hoře ustalo někdy okolo roku 1832.

Starý lom je významnou geologickou lokalitou, kterou znal již slavný francouzský paleontolog Joachim Barrande. Ve stěně lomu je také k vidění několik krasových dutin, z nichž některé obsahují výplně sladkovodních písků a štěrků starých patrně 90 milionů let (svrchní křída). Zdejší skalní masivy s názvy jako Big wall, Extrém, Coupé, Pilíř nebo Staré skály jsou také horolezeckou lokalitou, kde se dá využít hned několik desítek cest pro sportovní, ale i tradiční lezení.

KOUKOLOVA HORA

Koukolova hora je opředená řadou pověstí, ale skutečná historie hory se spojuje s rytířem Vilémem Koukolem, který byl v 15. století majitelem popovického panství a který zde pronajímal tehdejší činné lomy.

Ve stejném roce, kdy byla na Koukolově hoře ukončena těžba, nechal majitel tmaňského panství a pozdější rektor pražské univerzity A. K. Mudroch postavit na vrcholu výklenkovou kapli zasvěcenou sv. Blažej, patronu lékařů. Kaple prošla v letech 2009–2010 významnou re-

*konstrukcí. Přestože Koukolova hora nespadá pod žádné chráněné území, na zdejších spodnodedovských vápencích se vyskytuje řada chráněných rostlin. Najdeme tu koni-
klec luční český se svými tmavě fialovými květy, sněhově bílou bělozářku liliovitou, okrotici bílou, růžovou lilii zlatohlavou a také bohatě se vyskytující zimostrázek alpský.*

Od skal pokračujeme dále po zelené mírně vzhůru. Překonáme několikero schodů a po cca 300 metrech se můžeme konečně vydýchat nahoře u **kaple sv. Blažeje** 🏰. Jsme ve výšce 471 m n. m.

Z vrcholu Koukolovy hory byl dříve rozhled do širokého okolí. Dnes kvůli lesnímu porostu vidíme jen na severní stranu směrem ke hřebeni Dědu a k chráněné krajinné oblasti Křivoklátsko 📍.

Z Koukolovy hory se vrátíme stejnou cestou zpět na rozcestí se **žlutou turistickou značkou** 📍, po které se vydáme doprava. Cesta nyní vede dlouho z kopce. Po chvíli se dostáváme ven z lesa a naskýtá se nám zajímavý **výhled** 📍 do okolní krajiny. Brzy nás žlutá vyvede u silnice na pěticestí. Tady můžeme na chvíli spočinout v **turistickém**

přístřešku 🏠. Jednu ze silnic žlutá značka kopíruje na dalším půldruhém kilometru, načež nás dovede do údolí Suchomastského potoka k **Havlíčkovu mlýnu** 🏰. Mlýn na samotě je v současnosti ve vlastnictví potomků mlynářského rodu Havlíčků a vyrábí se zde krmné směsi. Nedaleko mlýna, na pravém břehu potoka u paty návrší **Kotýz**, vyvěrá krasový pramen. Je označován jako **Dobrá voda kotýzská** 📍 a patří

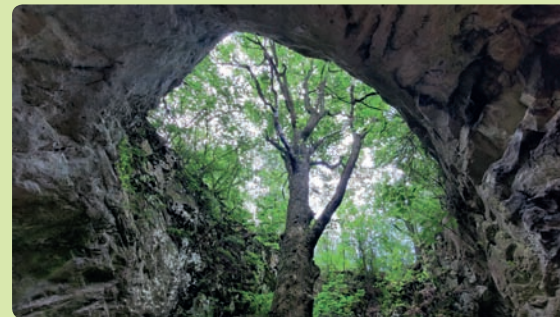
Dobrá voda kotýzská

k nejznámějším pramenům Českého krasu. Voda vyvěrá z pěnovcového bloku pod masivem Kotýzu přímo do koryta Suchomastského potoka a je hojně využívána – čepovat si ji sem jezdí lidé z celého okolí. U pramene se můžeme osvěžit, ale také si trochu před následujícím prudkým stoupáním odpočinout na lavičce v příjemném stínu.

Jsme připraveni na náročný výstup? Jdeme na to. Na horizontálních 500 metrech musíme překonat asi stometrové převýšení. Zejména po dešti bývá výstup velmi náročný. Ale věřte, že dolů by to bylo ještě horší. Nahoře už na nás čeká skalní útvar nazývaný **Aksamitova brána** 🏰.

AKSAMITOVA BRÁNA

Aksamitova brána je jedním z nejpozoruhodnějších a nejznámějších povrchových krasových jevů v oblasti. Vznikla na výrazné kalcitové žíle vytvořené v koněpruských vápencích v nadloží vápenců kotýzských, a to při se-

verním okraji dnešní Národní přírodní památky Kotýz. V podstatě jde o torzo někdejší prostorné vápencové jeskyně, které se říkalo Zlatá díra či Ve vratech. Zdejší nálezy prokázaly osídlení z doby středního paleolitu, pozdní doby bronzové, doby halštatské, raného středověku a i z 19. století. Strop jeskyně se kdysi propadl a zasypal vstup do dalších podzemních částí, čímž je zcela znepřístupnil. Zůstal jen mohutný vstupní portál připomínající skalní bránu, která je největším útvaru tohoto typu v Českém krasu. Brána byla pojmenována na počest archeologa Jana Aksmity.

Tady se zapíšeme do turistické knihy a vystoupáme vpravo traverzem přes skalní bradlo, za nímž přestaneme žlutou značku na chvíli sledovat. Raději se vydáme úzkou pěšinkou vedoucí vpravo po okraji travnaté plošiny, abychom si lépe užili výhledy do krajiny 📍.

Výhledy na Koukolovou horu z Kotýzu

Z okraje k jihu ukloněné kotýzské plošiny se nám postupně skýtají nádherné **výhledy** nejen do údolí Suchomastského potoka a na blízké kopce (je odtud vidět například i Koukolova hora), ale po chvíli můžeme vidět také vápenku velkolomu Čertovy schody. Vidíme odtud také části mohutné skalní stěny, nad kterou se nacházíme. Asi nejcharakterističtějším viditelným útvarem jsou tzv. „**Sloní hlavy**“ ▲.

KOTÝZ

Kotýz je vápencový ostroh, jehož strmé skalní stěny se vypínají 40 metrů nad údolím Suchomastského potoka. Zdejší vápence jsou devonského stáří (cca 415 milionů let). Intenzivní zvětrávání zde vytvořilo mnoho krasových jevů, jako jsou skalní převisy, jeskyně nebo skalní mosty. Vrcholová plošina ostrohu byla opakovaně osídlena, a to v době bronzové, halštatské i v raném středověku, tj. zhruba od roku 1000 př. n. l. do 9.–10. století. Existenci pravěkého hradiště dodnes připomínají dva pásy souběžných valů uzavírajících přístupovou šíji k ostrohu. Valové opevnění vybudovali pravděpodobně Slované asi v 9. století. *Není také vyloučeno, že ostroh dříve využívali Kelty jako kultovního místa, kde pěstovali kult koně. Odpovídají tomu i názvy některých okolních lokalit – Zlatý kůň, Koněprusy, Kobyla nebo V koníku. Jméno Kotýz je pak prý odvozeno od thrácké bohyně Kotys, jejíž kult tu byl údajně pěstován keltskými druidy.* Poloha tohoto místa mezi velkými keltskými oppidy Závist a Stradonice také naznačuje, že zde skutečně náboženské nebo slavnostní shromaždiště obyvatel

Kotýzské skalní stěny („Sloní hlavy“)

Krasová skalní step na Kotýzu

těchto sídel mohlo být. Ke Kotýzu se také vztahuje řada pověstí – například o posvátných koních a o zlatu ukrytém v podzemí, které sem zejména v 19. století přivedlo nejdonoš hledače pokladů.

Kotýz je kromě jiného také nesmírně zajímavý z hlediska botanického,

jeho suché vápencové podloží hostí řadu vzácných teplomilných rostlin a vytváří tak krasovou skalní step. Na jaře se skály zbarví do žluta díky přítomnosti tařice skalní, z chráněných rostlin tu dále najdeme koniklec luční, lomikámen vždyživý, bělozářku liliovitou, kavyl Ivanův a mnohé další. Z chráněných druhů živočichů tu můžeme spatřit otakárka ovocného a fenyklového, ve skalách pak hnízdí poštolky, často i výr velký. Od roku 1986 je Kotýz národní přírodní památkou, jejíž rozloha činí 31 ha.

Netřeskovec výběžkatý na Kotýzu

Na jižním okraji Kotýzu, odkud shlédneme na „sloní hlavy“ a vápenku, se pod našima nohama objevuje také **Jelínkův most** ▲. Jde o vápencový most nad hlubokou úzkou skalní průrvou, který vznikl krasovým rozšířením příčné poruchy vyplněné kalcitovou žilou.

Na plošině Kotýzu nenajdeme vodní tok ani pramen, ale lze tu pozorovat četné povrchové krasové jevy, které vznikly intenzivní činností vody. Šlo o vodu srážkovou. Na povrchu plošiny najdeme škrapy a ve skalních stěnách v poměrně nepřístupných místech se nachází několik menších jeskyní. Jedna z nich je ukryta pouhých 80 metrů na východ od Jelínkova mostu v okrajových skalách pod úrovní plošiny. Jedná se o archeologicky významnou **Děravou jeskyni** ▲, nevelkou prostorem, již dal jméno její otvor ve stropě. V jeskyni byla nalezena keramika, mince, kamenné nástroje, kosti a v místě někdejšího ohniště také břidlicové

Jelínkův most

destičky s rytinou kozorožce, dokládající pravěký kult lovců z magdalénienského období, tj. z doby před více než dvanácti tisíci lety. Níže ve skalních srážech se nachází další jeskyně s názvy jako Tři voli, Koží díry a jiné.

Po prohlídce všech zdejších zajímavostí pokračujeme pěšinou dál směrem vzhůru, čímž se brzy napojíme zpět na **žlutou značku** . S ní pokračujeme po pěšině klikatící se mezi

Čertovy schody

stromy a křovinami podél horního okraje plošiny. Značka nás provede přes zmíněné valy bývalého hradiště a vystoupá na plošinu při okraji velkolomu Čertovy schody, odkud je na lom dobrý výhled.

Z vyhlídky můžeme chvíli pokračovat po **neznačené pěšině** mezi borovicemi podél okraje lomu (jsou odtud stále pěkné pohledy na

MALODRÁHA KRÁLŮV DVŮR – BEROUN – KONĚPRUSY

Úzkorozchodná železnice, po které parní lokomotivy tahaly z okolních lomů vápenec dolů do Králova Dvora, byla zprovozněna v květu roku 1898. Rozchod dráhy byl 760 mm a při zahájení provozu měla délku 11,3 km. Jak těžba v lomech postupovala, dráha se prodlužovala a upravovala. Postupně propojila kolem 25 koněpruských a tetínských lomů s Berounem a Královým Dvorem. Koncem 50. let 20. století ale vznikl Velkolom Čertovy schody, do nějž byla z druhé strany zavedena klasická železnice (která je provozována dodnes), a provoz malodráhy byl ke konci roku 1962 zastaven. Nedaleko Koněprus je i v současnosti možné vidět drážní těleso, viadukt a zachovalý tunel. Dnes již zaniklé železnici se dříve říkalo „Aj-ska“. Je to prý místně používaná zkomolenina německého slova „Eisenbahn“, což česky znamená „železnice“.

Viadukt

lom), avšak pozor, držme se stále za vyznačenou hranici dobývacího prostoru. Po necelých 200 metrech nás pěšina vyvede opět na **žluté turistické značce** . S ní dojdeme o několik minut později ke kamennému **viaduktu** , který svého času býval součástí zdejší malodrážní železnice.

Žlutá značka prochází přímo pod viaduktem. O necelých 150 metrů dále objevíme (pokud budeme pozorní) po levé straně úzkou, prudce se svažující pěšinku . Určitě se po ní vydáme. Dostaneme se tak totiž k nádhernému severnímu **portálu tunelu do Císařského lomu** , který takéž náleží k někdejší malodráze.

Tunel malodráhy

Vracet se pěšinkou zpět vzhůru nemusíme, tady dole kousek od tunelu vede pěšina, po které můžeme pokračovat. Odspodu tak za chvíli dobře uvidíme na starém drážním tělese menší přemostění. Když nás pěšina dovede zpět na **žlutou značku** , už po několika krocích zahlédneme vlevo šterkový plácek s téměř novou expozicí **bývalé vápenice** a **turistickým přístřeškem** .

VÝROBA VÁPNA V OKOLÍ KONĚPRUSY

Kdy se v okolí Koněprus začalo poprvé pálit vápno, dnes není úplně jasné, nepochybně tomu však bylo již před několika staletími. Konkrétní informace se v historických pramenech objevují ale až v polovině 19. století, kdy jsou v okolí vsi Koněprusy zmiňovány dvě vápenné pece.

Poloha první z nich je dnes již zapomenuta. Druhá se, byť v rozvalinách, jako zázrakem dochovala na místě od nepaměti zvaném „u pecí“, tedy právě zde. První zmínka z roku 1840 uvádí, že vápenec pro zdejší pec těžila obec Koněprusy v přilehlém lomu a o provoz vápenice se staral jeden dělník, tzv. „pecák“, který tu ročně vypálil zhruba 18,5 krychlových metrů vápna.

Koněpruská vápenice je unikátní především proto, že je s největší pravděpodobností úplně poslední dochovanou předindustriální vápenkou v Českém krasu. Její provoz byl ukončen počátkem 20. století a později sloužila jako černá skládka pro obyvatele Koněprus. V průběhu let pohltila vápenici vegetace a na pec se prakticky zapomnělo. Nový život dostala tato historicky významná stavba v roce 2020, kdy započala její záchrana.

Vápenice u Koněprus

Od vápenice se vrátíme zpět na žlutou značku a pokračujeme ještě asi 150 metrů rovně, než spolu se značkou odbočíme vpravo do prudšího stoupání ke Koněpruským jeskyním. Pokud bychom nezahnuli a pokračovali neznačenou cestou stále rovně, šli bychom po velmi dobře patrném náspu bývalé malodráhy. Ten by nás zanedlouho dovedl na parkoviště pod Koněpruskými jeskyněmi.

Závěr trasy je již v naší režii. Můžeme například navštívit Koněpruské jeskyně či nový Dům přírody Českého krasu, případně si výlet prodloužit navázáním některé z tras uvedených v úvodu této kapitoly. Ať už se rozhodneme jakkoli, můžeme se u jeskyní občerstvit ☕.

Násep bývalé malodráhy

Aksamitova brána

POKLADY ZLATÉHO KONĚ

Stežka vhodná pro

Výchozí místo

Koněprusy

Cílové místo

Koněprusy

Co nás čeká

Trasa sice krátká, ale zajímavostmi až po okraj napěchovaná a pověstmi hojně opředená. Výhledy, jeskyně, lomy i zajímavé skalní útvary. Čeká nás také návštěva samého srdce Zlatého koně – Koněpruských jeskyní. Na výlet si můžeme rovněž přibalit geologické kladívko. Pokud chceme pojmout výlet sportovněji, můžeme tuto trasu navázat na předchozí *Přes Koukolovu horu do Koněprus* (+ 7 km) nebo odtud pokračovat dál navazující trasou *Z Koněprus do Berouna* (+ 7 km). Možnost je také vydat se odtud po žluté turistické značce do Srbska na vlak (+ 6 km).

Náročnost terénu

Díky malé délce se trasa řadí mezi snadné, ač i zde nás čeká určité převýšení. Terén se v sestupech do Houbova lomu a do lomu Na Kobyle může jevit jako náročnější, hodí se pevná terénní obuv. Při návštěvě samotných Koněpruských jeskyní nás také čeká na 620 metrů dlouhé prohlídkové trase více než 500 schodů.

Čertovy schody

Koněpruské jeskyně

Vrch Zlatý kůň

Vyhlídka na lom

Houbův lom

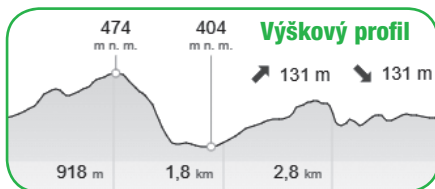
NS Zlatý kůň

Lom Na Kobyle

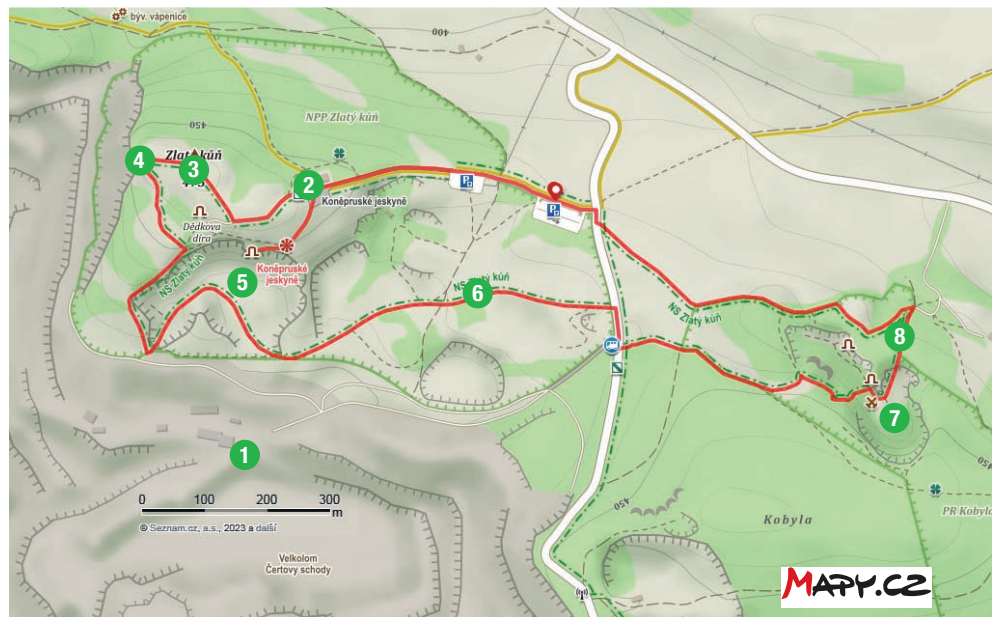

Tunel Na Kobyle

Délka trasy: 4 km

Převýšení: 130 m

Jak se sem dostaneme

Autobusem z Berouna na zastávku *Koněprusy, jeskyně*. O víkendech spoje zastavují pouze v obci Koněprusy, tj. cca 1 km odtud. Nejsnazší je přijet na místo autem, k dispozici je zde rozlehlé parkoviště (v turistické sezoně hlídáné a placené).

Výlet začínáme na parkovišti pod Koněpruskými jeskyněmi. Odtud se vydáme nejprve po asfaltové cestě vzhůru k zázemí jeskyní, kde se také v době vydání průvodce stává **Dům přírody Českého krasu** ①. Po jeho dokončení bychom zde měli najít zábavnou expozici o přírodě Českého krasu, ale také obchůdk se suvenýry, občerstvení s posezením ☕ nebo hernu pro nejmenší.

Po značnou část našeho výletu budeme mít téměř neustále výhledy na mohutný **velkolom Čertovy schody** ⚡ (viz rámeček na následující straně).

Prohlídku **Koněpruských jeskyní** 🕒 je lépe uskutečnit hned nyní v úvodu, abychom se sem nahoru po absolvování našeho okruhu už nemuseli z parkoviště vracet. Stačí si v pokladně zakoupit vstupenku a počkat na nejbližší čas prohlídky (prohlídky jsou pouze s průvodcem). Čekací doby obvykle nejsou delší než 30 minut, rezervace prohlídek dopředu se tady s výjimkou větších skupin neprovádí.

ČERTOVY SCHODY

Téměř kilometrový amfiteátr funkčního velkolomu Čertovy schody se řadí mezi největší lomy u nás a zároveň jde o jeden z největších činných vápencových lomů v Evropě. V současnosti je s ním velikostně srovnatelný pouze nečinný

lom Velká Amerika. Otevřením velkolomu v padesátých letech se měla těžba a výroba vápna zkoncentrovat do jedné oblasti a malé, nepříliš efektivní lomy měly být postupně uzavřeny. Roku 1972 byla vyhlášena CHKO Český kras. Ač se to může jevit jako nelogické, její hranice byla vedena tak, aby do ní spadl i provoz velkolomu. Existoval totiž předpoklad, že díky těžbě dojde k vytvoření cenného geologického odkryvu, který bude nutno chránit. Zahmutím velkolomu do CHKO také měla být udržena kontrola nad vytěženým prostorem, čímž se zabrání tomu, aby byl lom po odtěžení zasypan odpadem. Ochranáři si rovněž prosadili, aby se Čertovy schody nerozšiřovaly za hřeben přilehlých kopců, a lom je tudíž okolními kopci relativně stíněn. Vlastníkovi lomu Vápenka Čertovy schody, a. s., (společnost skupiny Lhoist) nutno připsat k dobru, že zafinancovala záchranný archeologický, paleontologický a geologický výzkum mnohostranně výjimečného devonského útesu u Koněprus, který je geologickým unikem. Jeho jedinečnost tkví v neobyčejné druhové diverzitě fauny a velmi dobrém zachování zkamenělin.

KONĚPRUSKÉ JESKYNĚ

Koněpruské jeskyně jsou unikátním geomorfologickým fenoménem, nalezištěm prvohorních zkamenělin, mineralogickou lokalitou světového významu, významným paleontologickým nalezištěm kosterních pozůstatků obratlovců i dalších živočichů od třetihor po současnost, a zároveň také archeologickou lokalitou s nálezy nástrojů z mladšího paleolitu a kosterních pozůstatků člověka. V Českém krasu patří k nejcenějším biotopům přísně chráněných druhů letounů – netopýrů a vrápenců.

Koněpruské jeskyně jsou krasovým jeskynním systémem, tedy takovým, který vytvořila voda v rozpustných horninách, v tomto případě vápencích. Stáří jeskyní se odhaduje na minimálně desítky milionů let, jsou výsledkem vývoje přinejmenším od třetihor. Samotný vývoj jeskyní byl poměrně složitým polycyklickým procesem, jehož

jednotlivé fáze lze spíše jen odhadovat. Jisté však je, že současnou modelaci vtiskla jeskyním převážně korozie (rozpuštění vápenců) doprovázená na mnoha místech řícením stropů. S celkovou délkou 2 050 m dosud známých chodeb a dóků tvoří jeskyně třípatrový systém, který je největší v Čechách. Jeskyně se pyšní světovým unikátem, koněpruskými růžicemi, které jsou jedinečné díky podílu obsaženého opálu.

Ve svrchním patře jeskyní, které je dnes nazýváno tematicky mincovna, byly nalezeny pozůstatky středověké penězokazecké dílny. Drobné mince napodobovaly stříbrné peníze z doby Jiřího z Poděbrad, ražené někdy po roce 1469. Byly vyráženy z měděného plechu na krytí střech, postříbřovány amalgámem stříbra a oráženy znakem českého dvouocasého lva. Nálezy také prozradily, že penězokazci využívali části jeskyně pro žití. Žádné dobové záznamy o existenci této dílny nepojednávají, padělatelé tedy zřejmě svému trestu unikli.

Koněpruské jeskyně byly znovu objeveny lomařskými dělníky až v roce 1950, když prováděli odstřely v lomu Zlatý koník. Od roku 1959 je část středního a svrchního patra zpřístupněna veřejnosti. Návštěvní trasa je dlouhá 620 m a její prohlídka zabere zhruba 1 hodinu. Připravte se na teplotu 10,5 °C a relativní vlhkost vzduchu až 100 %.

Víte, že se netopýři díky hibernaci dožívají věku až 40 let?

Koněpruské jeskyně

Objevná chodba

VRCH ZLATÝ KŮŇ

Aby nedocházelo ke zmatkům – Zlatý kůň je název jednak pro národní přírodní památku, jednak pro naučnou stezku a jednak pro skalnaté návrší, které ve svých útrobách ukrývá koněpruský jeskynní systém a které je zároveň světoznámou geologickou a paleontologickou lokalitou.

Představme si teplé, poměrně mělké moře kypící životem, všude kolem jsou stovky druhů organismů – koráli, trilobiti, hlavonožci a pravěcí předkové ryb. Tak nějak to na tomto místě vypadalo před asi 400 miliony lety, kdy se dnešní území NPP Zlatý kůň nacházelo pod mořskou hladinou jižně pod rovníkem. Miliony mořských živočichů s vápní-

Naučná stezka Zlatý kůň

v 15. století do jeskyní sestoupil místní pasáček ovcí a penězokazce tam objevil.

Po chvíli již přicházíme na vrchol **Zlatého koně**, který se nachází v nadmořské výšce 475 m. Je odsud skutečně impozantní kruhový **výhled** do širokého okolí a díky

Z koněpruského jeskynního systému vyjdeme ven na jiném místě, než jsme do něj vstoupili. Nyní půjdeme asi 70 metrů pravotočivou zatáčkou po široké štěrkové cestě, ze které pak odbočíme doleva na **naučnou stezku Zlatý kůň**.

Ta nás nejprve povede kolem vyústění komína z koněpruské penězokazecké dílny. Dle pověsti tudy

tými kostrami a schránkami postupně vytvořily za mnoho let podmořský vápencový útes podobný dnešním korálovým útesům. Proto se v lomech na svazích Zlatého koně nacházejí četné zkamenělé zbytky lilijí, korálů, ramenonožců, plžů, trilobitů a dalších.

Vrchol Zlatého koně a jeho jižní a západní svahy jsou kamenité, slunečné a suché. To vyhovuje mnoha stepním druhům rostlin i živočichů, které se sem rozšířily po poslední době ledové z jižní Evropy a z oblastí kolem Černého moře. Také díky těmto jedinečným společenstvům byla lokalita v roce 1972 vyhlášena národní přírodní památkou (37,1 ha). Výskyt jedinečných druhů rostlin je podporován pastvou ovcí a koz, která omezuje zarůstání skalních stepí dřevinami.

infopanelům si můžeme i přesně pojmenovat místa, na která se díváme. Vlevo, jihozápadním směrem, dohlédneme za příznivého počasí až na lesnaté pásmo Hřebenu a na něj navazující Střední Brdy, které jsou nejvyšší vrchovinou ve vnitrozemí České republiky. Pohlédneme-li opačným směrem, na severovýchod, spatříme typický charakter krajiny Českého krasu. Za výborné viditelnosti můžeme dohlédnout až na sopečný vrchol Sedlo, náležící k Českému středohoří.

Z vrcholu Zlatého koně nás naučná stezka svede o několik metrů níže na vyhlídku na západní část lomu Čertovy schody, podél dřevěného zábradlí pak doleva a posléze strmým sestupem až dolů k plotu ohraničujícímu

Vyústění komína na Zlatém koni

LOM NA KOBYLE

Lom Na Kobyle byl založen ve vápencích, které se usazovaly v devonském moři někdy před 410 miliony lety. Na rozdíl od stejně starých vápenců v okolí Koněprus však nevznikaly vápence na Kobyle přímo na místě korálového

útesu, ale v jeho osypovém pásnu, kam byly splavovány především články stonků lilijic.

Asi před 300 miliony lety se díky tzv. variským horotvorným procesům přes mladší devonské vápence přesunuly starší silurské vrstvy. Takto vzniklá tektonická porucha je nazývána očkovský přesmyk. Táhne se východo-západním směrem a má délku

dobývací prostor velkolomu. Během sestupu můžeme po levé straně vidět stěnu **Houbova lomu** ⚡.

Od plotu se ihned odchýlíme mírně doleva a přicházíme tak k paleontologickému nalezišti. Tady se bude hodit geologické kladívko. V suti hrubozrnných koněpruských vápenců totiž lze za pomoci něj získat některou z četných zkamenělin.

Jak postupně procházíme Houbovým lomem, vidíme v jeho skalní stěně několik zejících jeskynních otvorů. Největší z nich, nacházející se v západní části lomu nazývané **Zlatý koník**, je vchodem do Koněpruských jeskyní z roku 1950.

Naučná stezka nám postupně popovírá o krasové skalní stepi, o těžbě vápence a revitalizaci opuštěných

Pohled na stěnu Houbova lomu

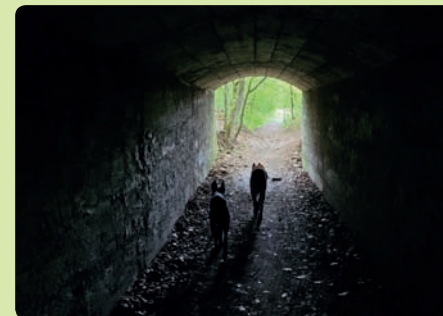
Houbův lom

více než 1 km. V severní části lomu je přesmyk velmi názorně odkryt.

Těžbou v lomu byly odkryty jeskyně spolu s kostmi savců z poslední doby meziledové a s kamennými nástroji ze starší doby kamenné. Nálezy učinil v této oblasti tolik známý Jaroslav Petrbok, kterého připomíná pamětní deska u ústí štoly.

Tunel, který tvoří severní přístupovou cestu do lomu, sloužil pro dopravu vápence k bývalé malodráze. Ta vápenec odvážela k dalšímu zpracování do Berouna a Králova Dvora.

Těžba byla v lomu ukončena roku 1929. Od té doby stěny lomu téměř zcela zarostly bylinnou i dřevinnou vegetací a vytvořily skalní amfiteátr, který poskytuje útočiště vzácným druhům rostlin a živočichů. Vyskytuje se zde například ohrožená pampeliška bavorská, která jinde v Českém krasu neroste. Ve stěnách lomů hnízdí poštolka obecná nebo výr velký. Dnes je lom oblíbenou lezeckou lokalitou.

lomů, o zdejších dřevinách i širokolistých teplomilných trávnicích. Pozor, stezka v jednu chvíli uhýbá ze široké cesty doprava na úzkou pěšinku, je snadné odbočku minout. Když nás pak vyvede u hlavní silnice vedoucí směrem k Bykoši, dáme se silnicí kousek doprava. Už po padesáti metrech u autobusové zastávky však odbočíme vlevo podél lesa poznávat druhou větev naučné stezky.

Vede nás kolem starého **Akantopygového a Zarůstajícího lomu** ⚡, ale jejím hlavním úkolem je představit nám **lom Na Kobyle** ⚡, který leží v severní části **přírodní rezervace Kobyla** 🌿. Ta byla vyhlášena roku 1999 na rozloze 20,5 ha.

Když slezeme dolů do lomu, ocitneme se téměř přímo naproti **jeskyni Zlomená sluj** 🏠. Jeskyně je známá díky řadě paleontologických nálezů větších savců, jako je lev nebo medvěd jeskynní.

Zlomená sluj

Naučná stezka nás vede rovnou vpravo, my se ale ještě určitě zajdeme podívat doleva. V samém západním závěru lomu se nachází **jeskyně Bonzákova sluj** , na níž pracuje jedna ze základních organizací České speleologické společnosti – 1-04 Zlatý kůň. Cestou zpátky to vezmeme přímo podél skal, abychom natrefili na další **jeskyni – Chlupáčovu sluj** .

CHLUPÁČOVA SLUJ

Chlupáčova sluj dostala jméno po významném českém geologovi a paleontologovi Ivu Chlupáčovi (1931–2002). Byly v ní nalezeny kosterní pozůstatky pravěkých zvířat (kosti a zuby jelenů, lvů, jeskynních medvědů, hyen nebo dokonce mamutů), které jsou nyní uloženy v Národním muzeu v Praze. Zajímavé jsou i zdejší objevy archeologické – zbytky ohnišť a nástrojů pravěkých lidí.

Vracíme se kolem skalního masivu s názvem Stáj ke Zlomené sluji a dále kolem masivu Kobylí hlava zase na naučnou stezku. Než se zanoříme do tunelu, po levé straně si všimneme pamětní desky Jaroslava Petrboka.

Naučná stezka Zlatý kůň

Za cca 80 metrů dlouhým tunelem (opatrně jej projdeme i bez baterky) uhýbá značení prudce doleva a brzy nás vyvede na slunných loukách.

Nyní jsme již téměř u cíle. Po louce se dostaneme k silnici, tu přejdeme a ocitáme se na cílovém parkovišti. Pokud potřebujeme jít na autobus, silnici nepřecházíme, ale vydáme se po ní cca 50 metrů doleva.

Louky na Kobyle

Z KONĚPRUS DO BEROUNA

Stezka vhodná pro

Výchozí místo

Koněprusy

Cílové místo

Beroun

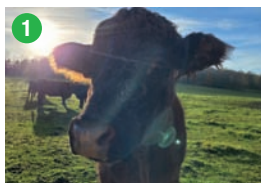

Co nás čeká

Pěkná a pohodová trasa, která dobře poslouží jako navazující úsek na trasy „Přes Koukolovu horu do Koněprus“ nebo „Poklady Zlatého koně“. Nahrazuje chybějící turistické stezky, které by spojily Koněprusy s Beroumem. Trasa je popsána ve dvou zhruba stejně dlouhých variantách – první vede přes obec Bítov a pěkné louky na úbočí vrchu Velký Kosov, druhá pak přes vodní nádrž Suchomasty. Obě se poté spojují u lomu Kosov, odkud až do Berouna vedou shodně se závěrem trasy „Krásy královské“.

Náročnost terénu

Vzhledem k poloze startovního a cílového místa jde o trasu spíše snadnou, v obou variantách nastoupáme jen 90 výškových metrů. Trasa má zcela terénní charakter, asfalt nás čeká pouze při průchodu obcemi a v závěrečné fázi od Jarova do cíle.

Pastviny u Koněprus

Rybniček v Koněprusech

Bítov – kaple

Louky pod Kosovem

Vodní nádrž Suchomasty

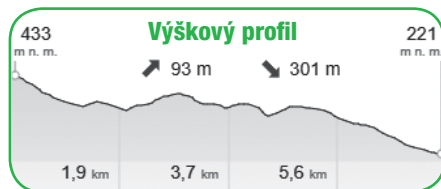
Lom Kosov

Jarov

Beroun

Délka trasy: 7,5 km

Převýšení: 90 m

Jak se sem dostaneme

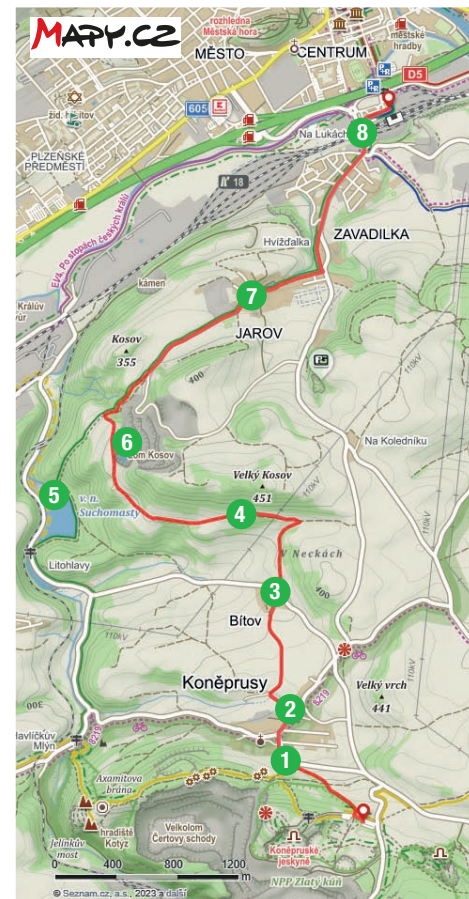
Pokud tuto trasu pojmeme jako navazující na trasu *Přes Koukolovu horu do Koněprus*, dostaneme se sem z Popovic pěšky. Jinak na zastávku *Koněprusy*, jeskyně jezdí autobusy z Berouna.

Na tuto trasu se vydáváme buď z parkoviště pod Koněpruskými jeskyněmi, nebo od Domu přírody, z hlavního zázemí jeskyní.

Varianty pro cestu z návštěvnického parkoviště:

Z parkoviště se vydáme několik desítek metrů po asfaltové cestě směrem k jeskyním. Když po levé straně uvidíme uvítací tabuli naučné stezky Zlatý kůň, přímo naproti najdeme pěšinu. Po ní se pustíme přes cíp lesa až dolů k silnici. Na silnici vůbec nevcházíme, ihned zahneme doleva na prašnou cestu. Brzy dorazíme k ohradám na kraj obce Koněprusy. V době tvorby průvodce byl začátek cesty poněkud rozkopán kvůli pokládce inženýrských sítí pro Dům přírody – pokud by situace přetrvávala, vyrazte nahoru k Domu přírody a zvolte níže uvedenou variantu.

Varianty pro cestu od Domu přírody: Nejprve najdeme turistický rozcestník Koněpruské jeskyně. U něj se napojíme na žlutou turistickou značku ve směru na Havlíčkův mlýn. Lesní cestou prudce sestoupíme na křižování cest, kde pokračujeme neoznačenou úzkou pěšinkou stále ve stejném směru. Ta nás dovede také k ohradám na kraj obce Koněprusy.

Podél pastvin sejdem po šterkové cestě dolů do obce, napojíme se na silnici a dojdeme po ní na první křižovatku. Tady se dáme vpravo, projdeme kolem autobusové zastávky

Pastviny nad Koněprusy

Rybniček v Koněprusech

Krajina nad Bítovem

a po sto metrech už zahýbáme doleva na šterkovou cestu. Za chvíli se po naší pravé straně v porostu objeví malý rybníček 🌊.

Za chvíli dojdeme na křižení cest, kde se už musíme rozhodnout, jestli chceme jít kolem přehrady Suchomasty, nebo přes Bítov více po loukách.

Varianta kolem přehrady Suchomasty: V tomto případě se musíme dát na cestu vlevo. Ano, problém je, že ty cesty vlevo jsou hned dvě a vedou zpočátku souběžně. Spodní cesta vede jen k nedalekému stavení, my tedy musíme zvolit tu, která je v terénu usazena nepatrně výš. Cesta stoupá mezi poli lokalitou s místním označením Na Štěpnici, prochází mezi dvěma kótami (363 m), a jakmile překoná obzor, dostává se do místa s místním názvem Nad Dvorem, kde začíná zase klesat.

Za chvíli můžeme přijít k rozdělení cest. To je v některých vegetačních obdobích téměř nepatrné, ale jindy zase může představovat téměř plnohodnotnou křižovatku. Tak jak tak, držíme se vpravo, čímž sklesáme až k silnici vedoucí od Bítova.

Odbočíme vlevo a po kraji silnice urazíme něco přes 100 metrů. Pak už ze silnice doprava uhýbá další pěšina. Ta nás dovede k lesu s místním označením Pod Dlouhou horou. V ohybu cesty se setkáme s nenápadným **křížkem** †. Tento aktuální zde byl postaven v roce 2014 na místě původního, který se na starých mapách objevoval už v roce 1840.

Na dalším křižení cest pokračujeme stále ve stejném směru a brzy dorazíme k vodní nádrži Suchomasty, podél níž se dáme doprava. Vody zdejší nádrže omývají břehy již více než 60 let. Nádrž je 9,2 ha rozlehlá a byla zde na Suchomastském potoce postavena primárně proto, aby kumulovala vodu pro případnou potřebu Královodvorských železáren. Dnes je

Suchomastská přehrada

oblíbeným místem rybářů i vyhledávaným místem pro koupání (to však tady povoleno není).

Romantickou pěšinu podél vodní nádrže kopíruje **zelená turistická značka** 🟩, která nás od přehrady po chvíli odpojí a my s ní zamíříme prudším stoupáním směrem k Jarovu. Nahoře se před námi rozprostírají louky a **krásné výhledy** 👁 na Beroun a Králův Dvůr.

Varianta přes Bítov: Na rozcestí za koněpruským rybníčkem se dáme cestou vpravo. Vede zprvu jen mírným stoupáním mezi poli, a než sklesá do Bítova, nabízí pěkné výhledy do širokého okolí.

Než vstoupíme do samotné obce, mineme **Nejtkův kříž** †.

Cesta do Bítova

Nejtkův kříž

NEJTKŮV KŘÍŽ

Původní kříž nechal na tomto místě postavit místní sedlák Josef Nejtek už někdy na začátku 20. století jako poděkování za uzdravení své vážně nemocné ženy. Kříž nepřežil pasedatá léta, kdy byl poničen a odstraněn. Znovuoživení se dočkal až v roce 2020 (slavnostní požehnání proběhlo 13. 6. 2020). Diabasový podstavec kříže je původní.

Kaplička v Bítově

Cesta pod Velkým Kosovem

Když sejdem dolů do obce k silnici, u křižovatky najdeme další drobnou sakrální památku. Je jí **výklenková kaplička s křížkem a zvoníčkou** 🏰.

Silnici přejdeme a dáme se šterkovou cestou vedoucí přímo naproti ve stejném směru. Zástavbu necháváme pomalu zase za zády. Když budeme mít

šťěstí, spatříme v ohradách vlevo hospodářská zvířata. Po pravé ruce pak máme pěkné malé dětské hřiště 🏡. Tady už začínají louky a spolu s nimi nádherné **výhledy** 👁 do daleké krajiny, které nás neopustí až k lomu Kosov. Na rozdělení cest se dáme vlevo podél lesa a na příští křižovatce odbočíme rovněž doleva. Nyní máme po pravé straně vrch Velký Kosov (451 m n. m.). V místě, kde už vidíme na Králův Dvůr a část Berouna, se po naší pravé ruce za pásem křovin skrývá **lom Kosov** ⚡. Když si popojdeme o pár metrů výše nad cestu, je možné odtud do lomu opatrně nahlédnout.

Z louky postupně sejdem na cestu, po které již vede **zelené turistické značení** 🇪🇺.

LOM KOSOV

Když se rozšiřoval provoz cementáry v Králově Dvoře, byl v souvislosti s tím otevřen také tento lom. Z geologického hlediska je lom velmi významnou lokalitou a bývá proto nezřídka cílem tematických exkurzí. Čiré jezírko na dně lomu je hluboké skoro 12 metrů a bývají v něm k vidění raci. Podrobněji je text k lomu Kosov rozepsán v rámci trasy „Krásy královské“.

Tady se již obě varianty spojují a až do cíle vedou shodně. Odtud až na berounské vlakové nádraží nás povede zelená značka. Po šterkové cestě dorazíme k závoři na Jarově, za kterou již začíná asfaltová komunikace. Projdeme kolem hřbitova (ten je po naší pravé straně nad úrovní hlavy, není tedy z cesty vidět) a doputujeme na náves. Jakmile vkročíme jednou nohou na velké prostranství, pod okny domu vlevo spatříme naložený **důlní vozík** s cedulkou „Závod Mostárna, Frýdek-Místek“ ⚡.

Naproti pak stojí výrazná pseudorománská **kaple sv. Václava** 🏰 se zvoníčkou nad průčelím z roku 1862 a také **památník obětem 1. světové války** 🏰. Dál půjdeme kolem již nefungující restaurace Eldorado, mineme retenční nádrž a po chvíli zahneme dolů úzkou ulicí s názvem *Strampoušek*.

Pak už jen zbývá dojít po chodníku až na Goslarský most, ze kterého bývá pěkný pohled na železnici. Za kolejemi na pravé straně mostu seběhneme po schodech dolů na autobusové nádraží, odkud je to na vlak již jen pár kroků. Tady ještě můžeme zahnout doprava, podejít most a zanořit se do industriálního prostředí bývalého cukrovaru, v jehož areálu dnes najdeme **pivovar Berounský medvěd** 🐻.

Důlní vozík na Jarově

Ulice Strampoušek

BEROUNSKÝ CUKROVAR

Historie cukrovaru v Berouně sahá do 70. let 19. století. Tehdy se i berounští rozhodli svézt se na vlně cukrovarnické horečky v českých zemích, která se rozpoutala po vynálezu technologie výroby cukru z cukrové řepy. Tak v Berouně vznikl **Rolnický akciový cukrovar**. Akciová

společnost provozující cukrovar ale neměla dlouhého trvání, nepřežila krach na vídeňské burze v květnu 1873. Cukrovar poté dvakrát změnil vlastníka a činnost v něm tak ještě ožila. Po válce byl znárodněn a od roku 1967, kdy ukončil produkci, už jen chátral. Ke změně došlo po listopadové revoluci 1989, kdy v areálu začal místní podnikatel Václav Mayer provozovat sběrnou starého železa a postupně také naplňoval myšlenku založení vlastního pivovaru. Ten byl otevřen v srpnu 1999 a úspěšně se v něm vaří pivo dodnes.

Z BEROUNA ZA KELTY

Délka trasy: 14 km

Převýšení: 400 m

Stežka vhodná pro

Výchozí místo

Beroun – železniční stanice

Cílové místo

Nižbor – železniční stanice

Co nás čeká

Stežka vedoucí z královského města Beroun přes lesy, méně známá krajinná zákoutí a místa nádherných výhledů až do centra živoucích dějin keltské kultury.

Náročnost terénu

Celkově je trasa poměrně pohodlná a terén až na výjimky dobře schůdný. Cesta vede převážně po lesních a polních cestách, nevyhne se ale ani asfaltovému povrchu, především v obcích. Malá část trasy vede po úzkých pěšinách. Pokud pojedeme na kole, zvolíme určitě kolo terénní, ale můžeme také vybrat z celé řady alternativních úseků vedoucích po zpevněných cestách a komunikacích III. třídy (např. nejnáročnější stoupání na Zdejcínu můžeme nahradit pohodlnější cyklostežkou 0052 vedoucí po silnici). Na trase je několik úseků, na kterých je vyžadována alespoň základní schopnost chůze v terénu a kde si musíme dát za mokra pozor. Týká se

Beroun

Zdejcín

Stradonická rokle

Kaple sv. Libora

Oppidum Stradonice

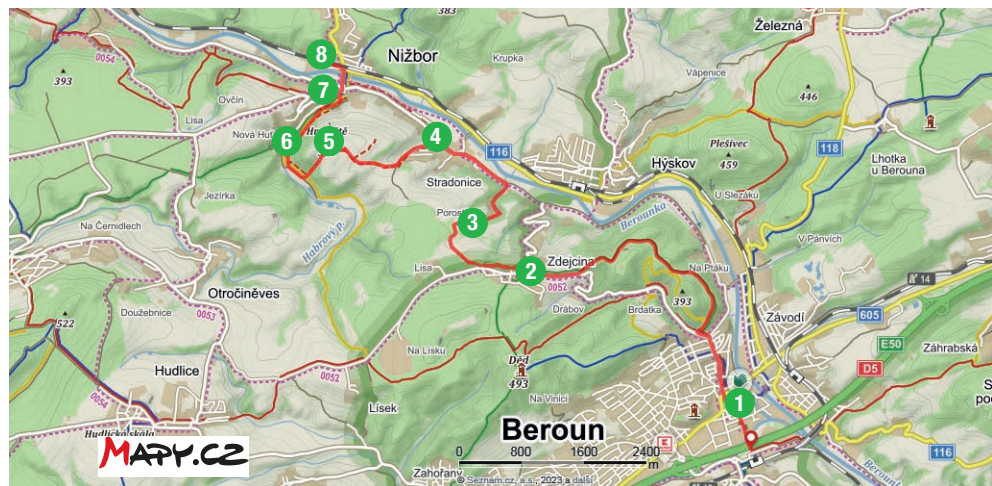
Habrový potok

Zámek Nižbor

Zastávka Nižbor

to zejména prudkého klesání od rozcestí *Hradiště* k rozcestí *Pod hradištěm* (tento úsek může být také náročným sjezdem pro cyklisty). Úsek kolem statku na Zdejcíně nad osadou Porostlina je vedený po soukromých pozemcích, pozor na elektrické ohradníky.

BEROUNSKÉ MĚSTSKÉ OPEVNĚNÍ

Berounské hradby patří v Čechách za výjimečnou památku středověké fortifikace. Ve své době dosahovaly celkové délky 1 170 metrů, široké byly kolem 2 metrů (u paty) a jejich výška se pohybovala v rozmezí 6,5 až 9 metrů. Hradby pak posilovalo 37 hranolových bašt. Obranný systém doplňovala parkánová zeď a až 8 metrů hluboký vodní příkop. V 16. století, když se začaly více využívat palné zbraně, muselo být městské opevnění modernizováno – přestavěly se bašty a v hradební zdi byly vybudovány střelny. Výraznějších změn a zásahů bylo opevnění v dalších staletích již ušetřeno, v 90. letech 20. století pak proběhla jeho rekonstrukce a konzervace.

Romana Červinková

Kudy kam mezi Berounem a Prahou

22 výletů po nejkrásnějších místech na jihozápad od Prahy

Fotografie Romana Červinková

Mapy Seznam.cz, a.s.

Redakce Patrik Václavek

Sazba a grafická úprava Matěj Barták

Vydal Pavel Jeřábek – Nakladatelství PLOT, Bělohorská 2, 169 00 Praha 6,
www.plotknihy.cz, jako svou 425. publikaci

Tisk Těšínské papírny, s.r.o.

Vydání první, Praha 2023

ISBN 978-80-7428-452-6